

GEDICHTJES.

Een van de gedichten: 't Eerste kiend. Gedateerd op Den Haag, 29 apr. 1873. Handschrift in 1952 gekocht van Antiquariaat Gijsbers en Van Loon te Arnhem (cat. 84, nr. 18). Vgl. de uitgave in J.J. Cremer, *Gedichtjes*. Amsterdam, Funke, 1874. Papier, 5 fol. Aanvraagnummer: KW 134 B 11 / 80. Alleen op microfilm raadpleegbaar. Aanvraagnummer: KW CREM 7.

Handschrift: Bij 't wiegjen. Gedateerd Loenen a/d/ Vecht [juli 1855]. Uit: Drie gedichten; fol. 1. Vgl. de uitgave in J.J. Cremer, *Gedichtjes*. Amsterdam, Funke, 1874. 1 fol. Aanvraagnummer: KW 134 B 11 / 58. Alleen op microfilm raadpleegbaar. Aanvraagnummer: KW CREM 4.

Publicatieoverzicht.

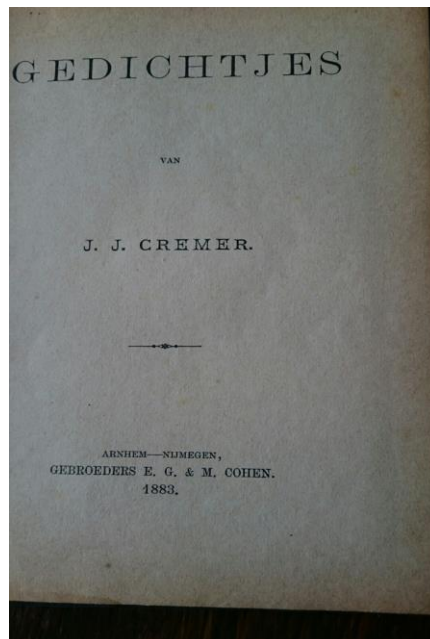
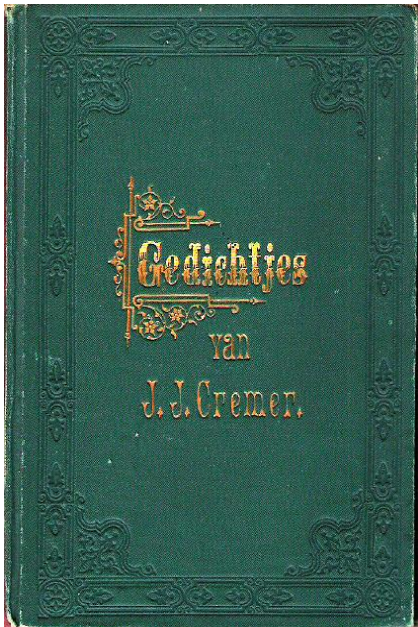
1^e druk: Amsterdam : G.L. Funke, 1874.

2^e druk: Arnhem – Nijmegen: Gebroeders E.G.&M. Cohen, 1881. Selectie van gedichtjes.

3^e druk: Opgenomen in *Romantische werken*, dl. 14. Arnhem : D. Noothoven Van Goor, 1881.

4^e druk: Arnhem – Nijmegen : Gebroeders E.G.&M. Cohen, 1883.

5e druk in: Emma Berthold en Boer en edelman. Leiden : A.W. Sijthoff, c. 1890. 3e druk. p. 241-302. Bevat volledige serie gedichten.

Nieuws van de dag, 8 november 1873:

Een bundeltje gedichten van den populairen „Betuwsche Novellen“-schrijver, den Heer J. J. **Cremer**, zal zeker velen welkom zijn. Wij hebben het bundeltje met genoegen gelezen. Het Betuwsch dialect in onderscheidene dezer gedichtjes, geeft er iets zeer naïefs aan en maakt dikwerf nog aardiger effect dan schrijver's verdienstelijke proza-stukjes in dat dialect. *Mieke's bepeinzins op 'thooiland*, bij veler onzer lezers bekend door mondelinge voordracht van den dichter, is een juweeltje dat door zijn eenvoud en natuurlijkheid uitmunt, en er zijn er meer van dien aard in het bundeltje.

Algemeen handelsblad, 18 november 1873:

IETS NIEUWS VAN J. J. CREMER!

Bij alle Boekhandelaren is verkrijgbaar een Bundeltje **GEDICHTJES**, luim en ernst, en allen uitnemend geschikt voor de voordracht. Dit Bundeltje zal zeker met evenveel genoegen gelezen worden als de beroemde Betuwsche Novellen van den Heer **CREMER**.

De prijs is / 0.90 in geïllustreerd omslag, / 1.30 in verguld linnen band. — Uitgever G. L. **FUNKE**, te Amsterdam. (38668)

Nieuws van den dag, 27 januari 1874:

Het stukje:

't ERSTE KIEND,

dat de Heer J. J. **CREMER** a.s. Woensdag in het *Odéon* voor de eerste maal zal voordragen, komt voor in het bundeltje pas verschenen Gedichten van dien auteur, dat à 90 cents bij de meeste Boekhandelaren verkrijgbaar is.

Uitgever: G. L. **FUNKE** te Amsterdam.

[bespreking] Gedichtjes van J.J. Cremer. - Amsterdam G.L. Funke 1874. In: Vaderlandsche letteroefeningen, Jaargang 1875. P. 113-117.

Het zal ongeveer vijftien jaar geleden zijn, dat ik, destijds Rotterdamsch gymnasiast, den heer Cremer mocht hooren lezen in eene vergadering van de Maatschappij: Fraaie kunsten en wetenschappen. 't Was voor mij en mijne vrienden een amusante avond. Vóór de pauze hoorden we de grappige geschiedenis van twee boeren die de Amsterdamsche kermis bezochten, de boertige novelle, die op een enkele plaats de Rotterdamsche schoonen een blokje joeg op het gelaat - zoo hoorden we later, - maar die ons kostelijk vermaakt had. Verschillende grappige tooneeltjes uit die novelle werden de volgende dagen druk door ons besproken, en enkele gezegden bleven woordelijk in onzen mond leven, b.v. die naïve vraag van den zoon, of hij, toen hem door den kellner van het logement zijn kamer was aangewezen, ook op die van zijn vader komen mocht: 'mag dat vader?'

Na de pauze hoorden we: De ziende, een der schoonste gedichtjes, die uit de pen van Cremer gevloeid zijn. Die ziende is een 'errebeidsjongen', een 'schrumpelig kerlje, ze zeggen as 'pompwoater schroal' maar die toch gelukkig is. Hij is niet jaloersch op den rijkdom van boer Hannes, bij wien hij dient; zelfs niet op Kobus, die met Hannes' dochter mooi Mieke mag vrijen in 't priëelke, want hij mag dat alles zien; want, wat hem ook ontbreekt, zijn oogen 'die hebben 't rejoal'.

Nadat Cremer dit versje had voorgedragen op zijne bekende, uitstekende wijze, liet zich een luid handgeklap hooren, waaraan wij, jongere hoorders, niet het minst deelnamen.

We zagen Dr. A. Pierson, toen predikant der Waalsche gemeente te Rotterdam, den spreker, die van de catheder kwam, op hartelijke wijze de hand drukken, alsof hij voor-

[p. 114]

loopig hem voor ons allen bedanken wilde voor die keurige voordracht en dat, door zijn eenvoud en waarheid, zoo boeiend vers.

Van dat oogenblik afaan staat die schrale 'errebeidsjongen' in levenden lijve voor mij, en toen ik onlangs in de Januari-Gids het stuk van Charles Boissevain 'iets over het lezen van Romans' las, kon ik met mijne eigen ervaring bevestigen, wat deze talentvolle schrijver op het eind zijner verhandeling zegt. Hij noemt de romanschrijvers 'de machtige tovenaars der 'nieuwe beschaving, die de bonte schaar van gestalten doen oprijzen uit het niet', en hij deelt ons mede, hoe hij zelf op allerlei plaatsen en bij allerlei gelegenheden die geesten voor zich gezien heeft als oude vrienden en goede bekenden.

Welnu, zonder nog aan de romans van Cremer te denken, als novellenschrijver mag ook hij genoemd worden een machtig tovenaars, die uit het niet allerlei gestalten doet oprijzen; en wie hem eenige zijner beroemdste novellen heeft hooren voordragen, die zal hier of daar die boeren en boerinnen terugvinden, als hij de dorpen van ons platteland bezoekt.

Wat mij betreft, zoo dikwijls een garçon in een hôtél mij op de trappen vooruitwipte, moest ik altijd denken aan dien kellner, die te Amsterdam de twee boeren voorging, nadat hij hunne valiezen had overgenomen - eene vriendelijkheid, waarover die vader en zoon ten hoogste getroffen waren; en als ik tegen een hek van een weiland of tegen de deur eener boerderij een mageren boerenknecht leunen zag, dan stond de 'schroale errebeidsjongen' plotseling voor mij.

In het vorig jaar kwam een elftal verzen van Cremer, onder den nederigen naam van 'Gedichtjes' bij G.L. Funke uit. Tot mijn vreugd vond ik mijn vriend er in terug. En hij is mijn vriend gebleven. Dit versje met twee andere: de Rijke en de Oude beschouw ik als een schoon en lieflijk klaverblad, dat boven de acht anderen zich verheft. Gaarne wil ik gelooven, dat ook elk dezer laatsten, voorgedragen

door Cremer zelve, genoeg zal geven, maar dat bijzonder talent moet bij eene beoordeeling zooals deze niet in rekening gebracht worden.

Wanneer ik vraag naar de letterkundige waarde, dan

[p. 115]

moet, wat sommigen betreft, mijn antwoord zijn: die waarde is gering. Zoo: Of het mooi was? een versje, waarin eene wandeling van een 'rijmertje' door den Haag wordt beschreven. Het rijmertje ziet allerlei dingen en komt allerlei menschen tegen: het jonge groen; de bloemmarkt; eene moeder met een lief kind; prachtige winkels; bruidsuikers; radijs; een jong paartje op reis; een oud vrouwtje met haar zoon, een zeeman - en maakt bij al, wat hij ziet, eenige opmerkingen.

Zoo: het IJs, eene treurige geschiedenis, waarin eene moeder, alleen tehuis zittend, sterft, nadat schouwsteen en dak haar boven 't hoofd zijn weggewaaid, en de vader, die twee kinderen in eene slede door de sneeuw duwt, zijn zoon verliest in het ijs, zoodat van dit gezin alleen de vader met het dochtertje achter blijft. Als korte toepassing volgt ten slotte eene herinnering aan de Dames en Mijnheeren, dat, als zij in hun zalen hun portie ijs eten, misschien de armoede treurt, omdat - Dames en Mijnheeren, uw ijs het hunne niet is.

Deze woordspeling kan mij, evenmin als hetversje zelf, bevallen.

Joapik Peter van Huunse op de Zulvere Brulleft van den dommenei van Randik - ziedaar een stukje, half proza en half poëzie, dat, evenals de beide vorige, had kunnen gemist worden in dit bundeltje, zonder dat Cremer's roem als dichter daardoor iets zou verloren hebben. Dat stukje is eene grappige voordracht van een boer, die een predikant komt geluk wenschen met diens zilveren bruiloft, op het oogenblik, dat de gasten reeds zijn gezeten. Het boertje is zeer op zijn gemak, drinkt een glas Champagne uit, neemt een stuk taart en wenscht onder de hand den dominé een lang en gelukkig leven toe. Ik wil gelooven, dat dit versje door een der gasten, die het Betuwsch dialect spreken kan, op eene bruiloft in costuum voorgedragen, allen amuseeren, en dat het een der aardigste grappen zijn zal. Als een 'ouder-onsje' waardeer ik het hoog; maar - in dit bundeltje? Cremer heeft ons door zijne novellen zoo verwend, dat wij van hem altijd iets keurigs verwachten.

Meer genoeg gaven mij: 't Zunnene en 't Moantje, Wat Willem van 't blommeke zeit, Achterdeurkes en Harmen en Kloas. In deze versjes zit meer voor

[p. 116]

hoofd en hart. Dit geldt ook van 't Eerste Kiend, het eerste van den bundel, ofschoon een der laatst geschrevenen.

In dit laatste trof mij de keurigheid van uitdrukking meer dan in de voorgaande, al erken ik gaarne, dat Cremer hoogst zelden tegen den eisch dezer keurigheid zondigt.¹⁾

Maar het grootste genoeg werd, zoo als ik reeds opmerkte, verschaft door de Ziende, de Rijke en de Oude. Den Ziende stelde ik den lezer reeds voor. De Rijke is eene jonge boerenmeid, die op den rug in 't hooi op het land eens uitrust, de handen boven de oogen, voor de felle zon en 'de been' wied gestrekt.' Mieke ligt daar best en heeft gelegenheid, over al wat zij ziet, op haar manier te philosopheeren. Eerst denkt ze aan Piet, den knecht, die haar zoo zacht 'um 't kinneke striekt' en zoo 'zuutjes fluustert', en, als zij dan wat slapen wil, hoort ze het rijtuig van den 'b'ron', dat langs den dijk rijdt en ziet ze den jonker voorop, naast den knecht. Die jonker heeft haar eens 'Mooi Mieke' genoemd, en dat kan ze maar niet vergeten. Hij schijnt nog niet te vrijen. Als hij eens...en Mieke, voortsoezend, stelt zich voor als 'brenes', mooi gekleed, in een prachtig kasteel wonend, een echte

'Mavrouw'. Maar als zij verder bedenkt, dat zij dan ook als barones zou moeten leven en geen boerinnen-werk meer kunnen doen en geen 'broaj-appels, heit uut de vuust' eten en zooveel meer missen, dat haar nu zoo lief is, dan verlangt zij niet meer naar den jonker, maar naar Piet den knecht, en voelt zich, met hem, al zijn zij beide arm, 'de wereld te riek'.

Dezelfde frischheid en natuurlijkheid, als die we in dit versje liefhebben, komen ons tegen uit de Oude. Hier wordt ons met fijn penseel geteekend een oud vrouwtje, dat niet den ouden tijd, maar den tegenwoordigen goed noemt, en zich verheugt in al wat zij op haar ouden dag nog zien en genieten mag.

1)

Pag. 70 in 'de Oude' is een couplet waaraan het rijm ontbreekt.

Was dät er ien vroegere joaren,

Dan ha'k er zoo mennigen vrind,

Die dood is, nou ook op zoo'n glêsken;

Oudtieds zeg ik kos er dat geen.

Dit is de eenige lapsus calami, dien ik vond.

[p. 117]

Het is verkwikkelijk, eene oude ziel zoo te hooren keuvelen. En als zij ten slotte haar krukske, dat zij heeft neergezet, weer opneemt, om verder te gaan, dan spijt het ons, dat zij heengaat.

Dergelijke versjes kunnen niet anders dan een weldadigen invloed achterlaten. Die arbeidsjongen, die boerenmeid in 't hooi, deze tevreden oude vrouw - zij staan naast zooveel personen uit Cremer's novellen vriendelijk en lachend voor ons. Deze gedichtjes, gelezen en herlezen, blijven hunne waarde behouden, want zij stellen ons typen uit ons volksleven voor, vol natuur en waarheid.

Eere den man, die, door zijne geschriften, aan ons volk een milden levensernst, een waren levensmoed, een blijden levenslust predikt! Eere den man, wiens poëzie 's levens proza niet miskent, wiens proza de poëzie des levens aan zoo velen te genieten geeft! -